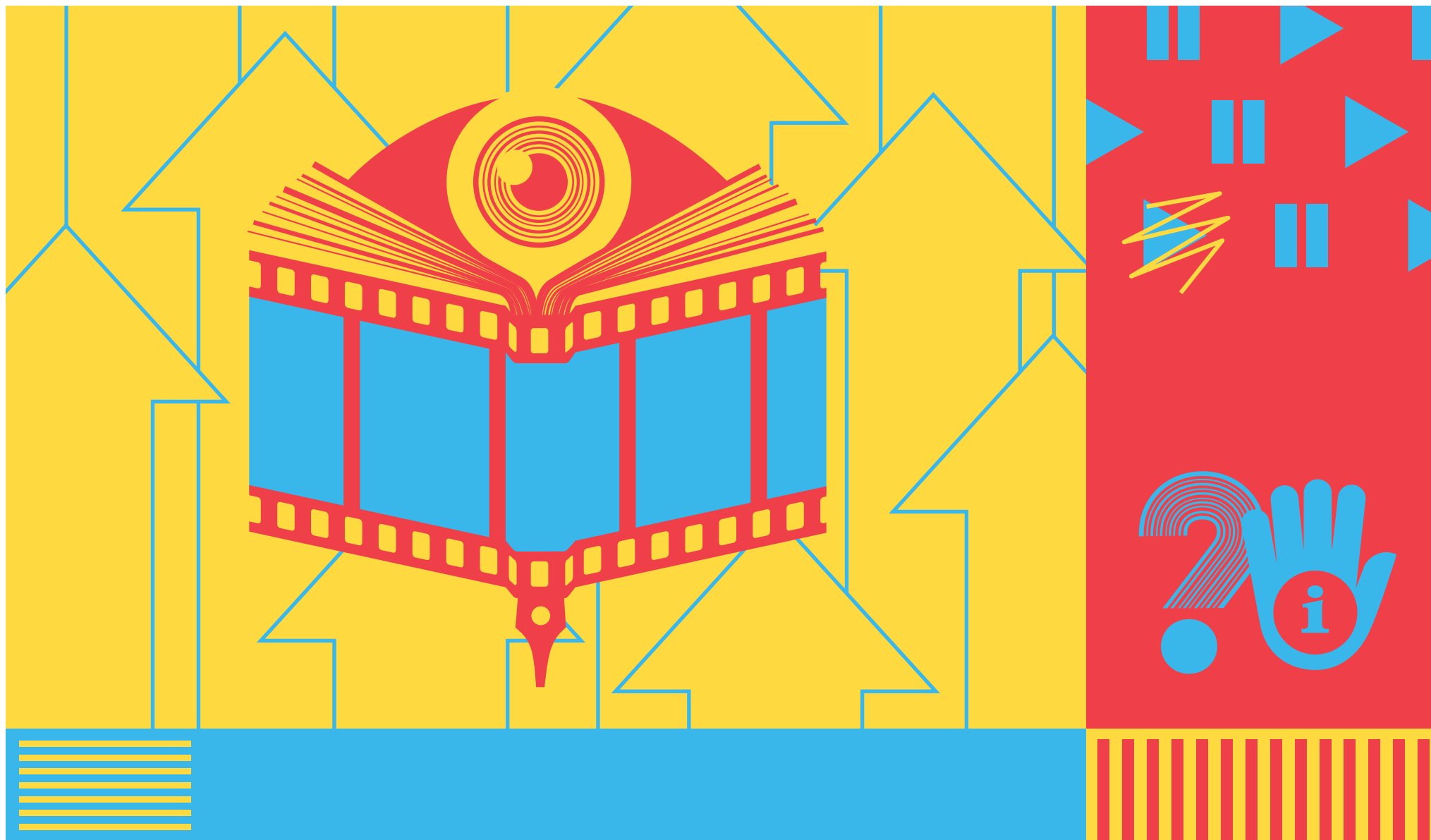

Jak na filmovou výchovu a proč ji potřebujeme

Manuál pro rozvoj oboru filmové/audiovizuální výchovy

Obsah

Co je filmová výchova?	3
Proč je filmová výchova důležitá?	4
Mýty o filmové výchově	5
Jak se o filmu učí v zahraničí?	8
Filmová výchova v České republice	11
Co chybí filmové výchově v českých školách?	13
Nevyjasněné kompetence	15
Jak pomoci filmové výchově?	18
Exkurz nejen pro pedagogy	
Jak začít s filmovou výchovou na vaší škole?	21
Jak najít spolupracovníky ve filmové výchově i u vás?	22
Kam pro další informace?	23

Co je filmová výchova?

Filmová výchova je **učení o filmu**. Někdy se jí také říká filmová a audiovizuální výchova, protože se dnes kromě klasických filmů promítaných v kinech zabývá i dalšími audiovizuálními díly, třeba televizními seriály nebo počítačovými hrami.

Filmová výchova se v českých školách řadí mezi **uměnovýchovné předměty** (spolu s výtvarnou a hudební výchovou, ale také výchovou dramatickou, taneční a pohybovou). V současné podobě Rámcových vzdělávacích programů [pro základní školy](#) a [gymnázia](#) se filmová/audiovizuální výchova objevuje jako „**doplňující vzdělávací obor**“. Vedle toho se s ní děti po praktické stránce seznamují také ve výuce multimediální tvorby na některých [základních uměleckých školách](#).

S filmovou výchovou se ale mohou děti i dospělí setkat **také mimo školu** – ve filmových kroužcích a workshopech, kde je možné se o filmových principech dozvědět více, ale

také si filmovou tvorbu prakticky vyzkoušet, při čtení knížek o filmu, během lektorského úvodu v kině, na diskuzi s filmovými tvůrci, na filmovém festivalu a jinde. V České republice existuje také rozvinuté amatérské filmové hnutí

a filmy z filmových kroužků i od nezávislých tvůrců je možné přihlašovat do [sítě festivalů neprofesionální filmové tvorby](#).

Proč je filmová výchova důležitá?

Všudypřítomnost audiovizuální kultury v lidském životě posledních desetiletí si od nastupující generace žádá stále důkladnější porozumění tomu, jak se umění pohyblivého obrazu utváří a jak na lidi působí. Krok do budoucnosti, spojený s filmovou výchovou, by znamenal **přiblížení situace v české třídě životu dnešních dětí a mladých lidí**, kteří si svou každodennost bez audiovizuálních médií a technologií už nedokážou představit.

České děti, zejména na druhém stupni základních škol, přestávají číst. Z [výzkumů dětského čtenářství](#) Národní knihovny ČR vyplývá, že aktuálně vedle sociálních sítí a elektronických her **patří sledování filmů a seriálů mezi nejčastější způsoby trávení volného času** u dětí a mládeže. Mnoho dětí a mladých lidí se již několik generací s obsahem známých knih seznamuje přednostně prostřednictvím jejich filmových a televizních adaptací. **Proměnu chování a hodnot mladé generace** je potřeba zohlednit i v aktuálních diskuzích o revizi kurikul

na školách. Filmová výchova má **potenciál dítě a mladého člověka kultivovat a rozvíjet jeho kulturní kapitál**.

Filmová výchova **rozvíjí v podstatě všechny takzvané klíčové kompetence** žáků a studentů. V obecném kontextu usiluje o **rozvoj osobnosti žáka a studenta**. Výhodou filmu je, že jde o bytostně **syntetickou tvorbu**, která přirozeně propojí film s hudbou, výtvarným uměním, dramatickou, taneční a pohybovou výchovou, ale i architekturou a tzv. novými médii. Součástí výuky o filmu je silný sdílený divácký zážitek a dialog o něm, které **prohlubují kritické myšlení, ale i toleranci k názorům druhých**.

Výuka může zábavnou formou velmi dobře připravit žáky a studenty pro budoucí **kolektivní a projektovou práci v dalších oborech**. Filmová výchova velmi efektivně rozvíjí **kreativitu**, což je v době rostoucího významu kreativních průmyslů stále důležitější. Výuka o filmu se může **propojovat s dalšími obory**, vedle uměleckých

výchov jsou to třeba dějepis či občanská výchova, cizí jazyky, ale také fyzika nebo chemie.

Razantnější rozvoj filmové výchovy by do budoucna přinesl **mnoho dalších společenských i ekonomických benefitů**. S rozvojem kreativity a kritického myšlení žáků a studentů se posiluje jejich šance uplatnit se nejen v kreativních oborech, ale i při práci s novými technologiemi, jejichž význam pro hospodářský rozvoj stále roste. Společensky čím dál závažnější je také vytváření **společného kulturního základu**, který se v době, kdy děti přestávají číst a každá rodina sleduje jiné audiovizuální kanály, ztrácí. Bez společných prožitků mají lidé čím dál větší problém domluvit se napříč různými sociálními bublinami. Z jiného úhlu pohledu je obor filmová výchova důležitý pro **rozvoj v regionech**, vychovává totiž budoucí iniciátory místního kulturního a občanského života. V neposlední řadě také setkávání s filmem ve školách vychovává **nastupující generaci diváků českého filmu a audiovize**.

Mýty o filmové výchově

Filmová výchova není mediální výchova, i když jde na první pohled o podobné obory, protože i mediální výchova se částečně zabývá audiovizuálním obsahem. Zatímco výuka o filmu má své základy v uměnovědách a filmové praxi, mediální výchova vychází z věd o společnosti a člověku. Mediální výchova se ve svém jádru nezabývá audiovizuální tvorbou jako uměleckým dílem. Neřeší tedy jeho formální kvalitu a estetické hodnoty. Zabývá se postavením médií v životě jednotlivce a společnosti, mediálně šířenými obsahy ve vztahu k fungování společnosti nebo třeba komunikačním záměrem či účinkem mediálního sdělení.

Filmová výuka se neuskutečňuje, když učitel ve výuce – třeba jazyků nebo dějin – použije film jen jako výukovou pomůcku. Většinou nejde o filmovou výchovu v hlubším slova smyslu ani ve chvíli, kdy škola využije například volno v době přijímacích zkoušek k návštěvě kinem náhodně vybraného komerčního filmu, se kterým se dále nijak pedagogicky nepracuje.

Výuka filmové výchovy od úplných základů **neznamená pro školy povinnost** pořídit si hned drahou natáčecí techniku. Není ani třeba několik let náročně vzdělávat učitele. Díky syntetické povaze filmu i technologickým inovacím (chytřejší telefony s kamerami, animační a stříhové free-wary aj.) dokáží dnes o filmu zasvěceně vyučovat i učitelé různých aprobací bez technické přípravy. Pomáhá kvalitně zpracovaná metodická a učební podpora a dobře strukturované kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Pro plnohodnotný rozvoj filmové výchovy na českých školách je ovšem do budoucna nezbytné **zavedení její výuky na vysokých školách** – nejlépe pedagogického zaměření.

Co je filmová výchova	Co není filmová výchova
Plnohodnotný vyučovací předmět nebo systematicky vyučovaná součást jiného předmětu (typicky českého jazyka a literatury, výtvarné výchovy, dějin umění atd.).	Mediální výchova či výuka, v níž se film využívá jen jako pomůcka (jazyky, dějepis, někdy také občanská výchova aj.).
Soubor aktivit v oblasti tvorby, recepce a kritické reflexe filmu a audiovize, jako je: ▪ pedagogická práce s filmem či ukázkami (úvod, řízená diskuze apod.), ▪ přednáška o filmové tvorbě, diskuze s odborníky z praxe aj., ▪ praktický filmový workshop (s technikou i bez ní), ▪ individuální či skupinová filmová tvorba (animovaná, hraná, dokumentární, experimentální), ▪ psaní filmových deníků, recenzí, kritik, analýz, ▪ psaní námětů a filmových povídek, převod filmových situací do psané (či komiksové) podoby a naopak, ▪ pořádání filmových festivalů a přehlídek s prvkem reflexe filmové tvorby.	Pasivní, neproduktivní činnost, například: ▪ nahodilá projekce filmů bez další pedagogické práce, ▪ netvůrčí využívání přednastavených audiovizuálních šablon na sítích typu TikTok.

Kultivování diváckých návyků (důraz na kvalitu projekce, skupinový soustředěný zážitek).	Nahodilé promítání žánrových či komerčních filmů ve škole za špatných technických podmínek.
Tříbení kritických postojů k zhlédnutému dílu (posílení respektu k názorům jiného, vnímání filmu jako interpretačně otevřeného díla, schopnost popisu základních tvůrčích postupů).	Prosté povídání si o ději filmu a jeho hodnocení na úrovni líbí/nelíbí. Trvání na jednoznačných interpretacích děje filmu.
Porozumění vyprávěcím postupům (druhy a žánry, typy narácí) a vybraným výrazovým prostředkům (obraz, zvuk, střih atd.).	Názorové odmítnutí filmu jako celku v diskuzi jen z důvodu jeho neobvyklosti nebo náročnosti.
Rozvoj osobnostních a sociálních složek žáků a studentů (tolerance, empatie, sociální kompetence, podnikavost, pracovní kompetence, kreativita, kulturní rozhled a mnohé další).	Pedagogovo či pedagogem schvalované příliš rychlé a kritické odmítnutí vyznění filmu, jeho příběhu či postojů hrdiny bez další argumentace.

Jak se o filmu učí v zahraničí?

Mezi země s rozvinutým systémem výuky filmové výchovy patří ty, kde se těší výraznější podpoře státu kinematografie i kultura obecně. Uvedme čtyři příklady.

Francie má nejen vypracovanou [národní strategii výuky filmové výchovy](#), ale působí zde také řada organizací věnujících se tomuto oboru i v mimoškolním prostředí. Prvky filmové výchovy jsou tu nedílnou součástí výuky mediální výchovy, důležitou pozici zaujímají ale i v hodinách mateřského jazyka na základních i středních školách. Vedle školních učeben, neziskových organizací či filmových muzeí se díky výrazné podpoře státu žáci vzdělávají také v autentickém prostředí kina. S filmovou výchovou se leckteré dítě setká už v mateřské škole.

Dánsko se sice nemůže pyšnit formální národní strategií filmového vzdělávání, funguje zde ale systém efektivně propojující školství a kulturu. Velkou roli v tom hraje státní [Dánský](#)

Sekce dánského webového portálu *Filmcentralen.dk* pro pedagogy základních škol.

[filmový institut](#), s jehož fungováním je mimo jiné spojován mezinárodní úspěch dánské kinematografie posledních 20 let. Tato instituce podporuje filmové vzdělání nejen ekonomicky, ale slouží

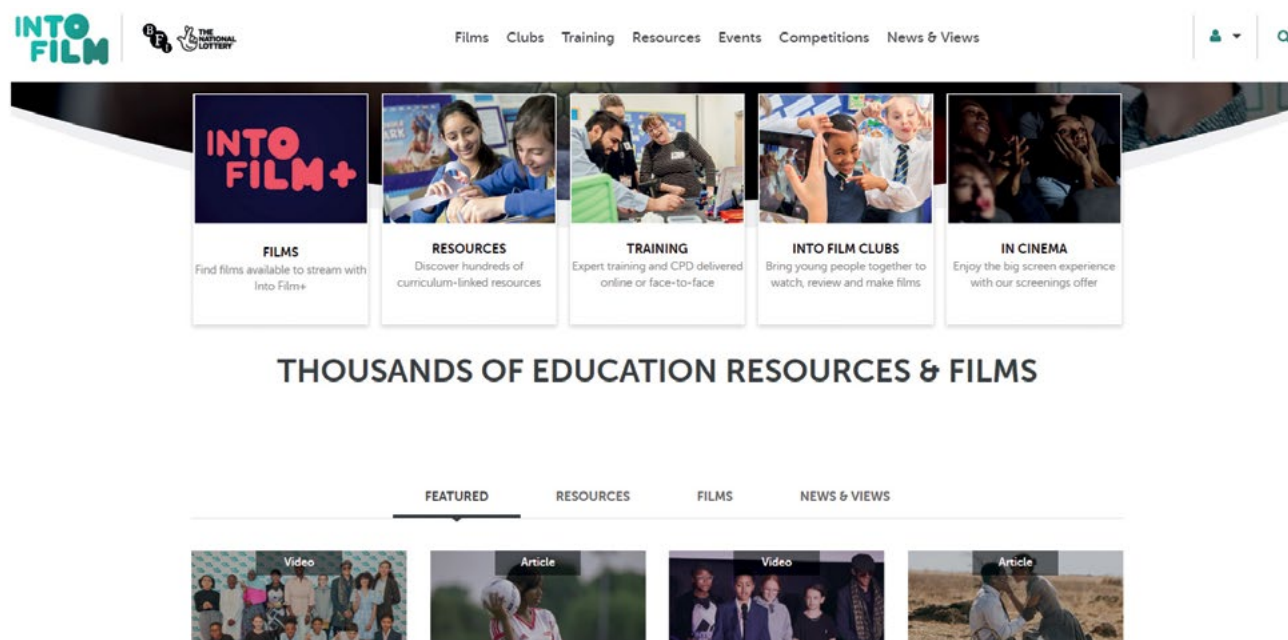
i jako organizující prvek aktivit podnikaných v součinnosti s dalšími subjekty angažujícími se v této oblasti. Velkorysou metodickou a obsahovou podporu výuky o filmu realizuje mimo

jiné prostřednictvím portálu [Filmcentralen](#), a to včetně 3 000 filmů uvolněných pro výuku.

Velká Británie – pevnou pozici v systému národního vzdělávání má primárně kulturní instituce – [Britský filmový institut](#). Ten působí prostřednictvím regionálních centrál a projektu [Into Film](#) jako koordinátor i iniciátor filmové výchovy v celém Spojeném království. Web Into Film obsahuje tisíce pedagogických zdrojů, ukázek i celých filmů určených pro školy. Britský filmový institut se navíc výrazně angažuje na celoevropské úrovni – právě z jeho iniciativy vznikly výzkumy, které jsou dnes základem stěžejního koncepčního dokumentu [Rámce filmové výchovy](#), schváleného Evropskou komisí. Na počátku britského obratu k výraznějšímu začleňování audiovizuálního vzdělávání do systému školství byla politická iniciativa z přelomu tisíciletí. Díky ní vznikly učebnice a mnoho metodických materiálů, ale také dlouhodobá koncepce rozvoje oboru.

Slovinsko – vláda schválila v roce 2018 [národní strategii výuky filmové výchovy](#). Oporu při svém rozhodování našla nejen ve výzkumech a dokumentech doporučovaných Evropskou komisí, ale také v rostoucí aktivitě organizací, které se do filmové výchovy zapojily. Komplexní dokument

řeší podobu výuky na různých úrovních škol včetně mateřských a věnuje se i praktickým otázkám organizace, koordinace, finanční nákladnosti a udržitelnosti aktivit.

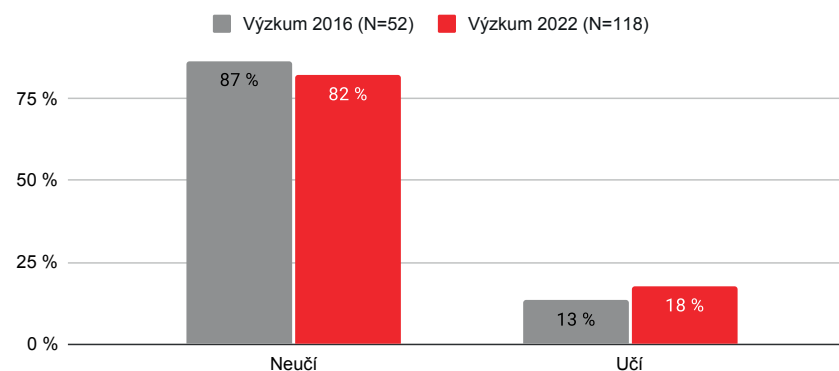
Francie	Velká Británie
▪ národní strategie ▪ výuka na všech stupních škol ▪ mimoškolní aktivity podporované státem ▪ součástí výuky v jiných předmětech ▪ stát podporuje setkávání žáků a studentů s filmem v kinech	▪ podpora většího začleňování audiovizuální výchovy do výuky vzešla z politické vůle ▪ Britský filmový institut jako hlavní realizátor ▪ regionální a lokální centra podpory ▪ každá ze zemí království má zároveň odlišný přístup
Dánsko	Slovinsko
▪ Dánský filmový institut jako hlavní inspirátor i koordinátor ▪ mimoškolní aktivity podporované státem ▪ součástí výuky v jiných předmětech	▪ národní strategie ▪ výuka na všech stupních škol ▪ silná role mimoškolních aktivit podporovaných státem

Filmová výchova v České republice

Film jako prostředek ke zkvalitnění výuky zaujal pedagogické inovátory již mezi válkami. Ve školách se stavěly malé kinosály a fungovala pro ně dokonce samostatná distribuční síť. Nepromítaly se ovšem umělecké filmy, ale snímky výukové a populárně-naučné. V tomto žánru má mimochodem Československo dlouhou tradici. Ale samotná výuka o filmu v Československu dlouho **neměla tak velký prostor**, jak by se dalo v zemi s rozvinutou národní kinematografií očekávat. První výrazný pokus prosadit filmovou výchovu do školních osnov přišel v 60. letech 20. století. Dílčí pokusy se objevovaly také v 80. a 90. letech. Film byl v té době jen nevýznamnou součástí výuky českého jazyka a literatury, někdy i výtvarné výchovy.

Důležitý impuls přišel v letech 2009–2010 díky iniciativě Výzkumného ústavu pedagogického v Praze s **revizí Rámcových vzdělávacích programů**. Od té doby mohou učitelé na českých základních školách a gymnáziích o filmu a audiovizu učít třeba v povinně volitelných či

Učí se na vašem gymnáziu filmová/audiovizuální výchova?¹

nepovinných předmětech. Vedle toho se o filmu učí samozřejmě i na vybraných středních odborných a vysokých školách. V poslední dekádě se značně **rozrostl počet organizací a aktivit**, které učitelům s filmovou výchovou pomáhají. Filmová výchova se objevuje častěji i na základních uměleckých školách nebo v mimoškolním vzdělávání. Navíc už není jen doménou největších měst. V roce 2017 vznikla **Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu (AsFAV)**, která sdružuje filmové pedagogy, lektory, ale i organizace.

Ve školních letech 2016–2017 a 2021–2022 proběhla [dvě sociologická šetření](#), která zjišťovala, **jestli a jak se na českých školách filmová výchova vyučuje**. Srovnáme-li výsledky, vidíme, že filmová výchova se na českých školách pomalu, ale jistě zabydluje. Zatímco před pěti lety se o filmu učilo na 13 % gymnáziích a 1,9 % základních škol, v roce 2022 je to už 18 % gymnáziích a 4 % základních škol. A navíc, dalších 17 % gymnáziích a 10 % základních škol by filmovou výchovu také zavedlo, bohužel jim v tom stále brání různé překážky. Pokud by byly podmínky

¹ Zdroj: Mapování vzdělávacího oboru filmová/audiovizuální výchova na českých základních školách a gymnáziích 2021/22. Dostupné z: <https://www.filmvychova.cz/pruzkum-na-ceskych-skolach/>.

Filmová výchova v České republice

- dlouhá tradice práce s filmem na školách, ale krátká tradice filmové výchovy
- filmová/audiovizuální výchova jako součást Rámcových vzdělávacích programů pro základní školy a gymnázia od let 2009–2010
- rozvoj organizací filmové výchovy, Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu (2017)
- pozvolný růst počtu škol učících o filmu – aktuálně 18 % gymnázií a 4 % základních škol a dalších 17 % a 10 % škol by učít chtělo
- různorodost výuky o filmu a audiovizi
- rostoucí důležitost filmové výchovy pro nastupující generaci

optimální, učili by se dnes o filmu a audiovizi žáci a studenti na více než třetině gymnázií a na 14 % základních škol v České republice.

Filmová výchova se na školách **vyučuje různým způsobem** – jako samostatný předmět nebo jako důležitá součást jiného předmětu, formou pravidelných hodin, ale i v blokové výuce nebo v projektovém vyučování. Někdy si na výuku troufne pedagog sám, jindy přizve

na pomoc odborníka mimo školu. Na některých školách (častěji na gymnáziích) se děti a mladí učí o filmu teoreticky – na filmy se dívají a analyzují je, dozvídají se o výrazových prostředcích filmu nebo jeho historii. Na jiných (častěji základních) školách se film vyučuje výhradně prakticky, třeba v rámci animačních nebo stříhových workshopů. Velmi často se ale oba přístupy kombinují.

Co chybí filmové výchově v českých školách?

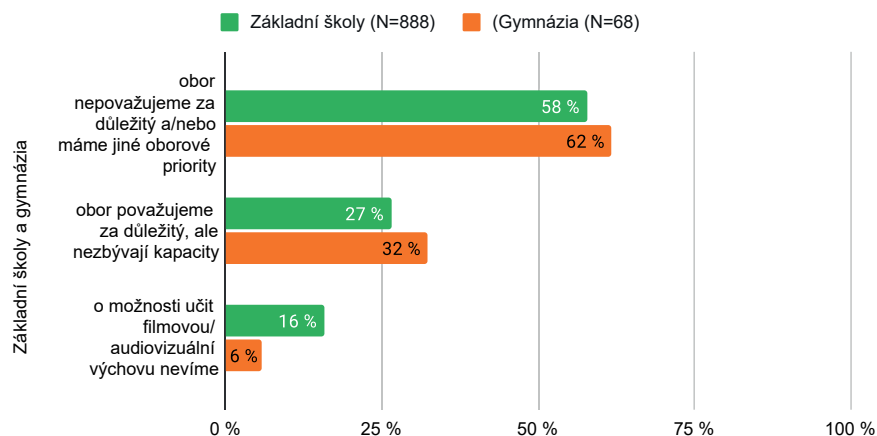
Zmíněné letošní [sociologické šetření](#) v českých základních školách a na gymnáziích se zaměřilo také na to, **proč většina škol filmovou výchovu nevyučuje**. Nejvýznamnějším důvodem je, že školy nepovažují obor za důležitý nebo mají jiné oborové priority. Školy ale velmi často uvádějí jako důvod také to, že jim na výuku nezbývají kapacity, případně že o možnosti učit o filmu vůbec nevědí.

Podíváme-li se podrobněji na téma chybějících kapacit, vidíme, že českým školám chybí především **kvalifikovaní pedagogové a hodinové dotace**. Školy mají navíc pocit, že nemají pro výuku potřebné vybavení, dostatek financí, učebnice a pomůcky.

Zkušení praktici filmové výchovy představy škol částečně korigují, protože vědí, že **výuka o filmu není závislá na drahém vybavení**. Kvalitní výuka filmové výchovy může probíhat i bez sofistikovaných záznamových, projekčních a stříhových technologií. Problém vidí spíše

Nechceme zavést filmovou/audiovizuální výchovu, protože:²

Graf 14. Důvody nezájmu o zavedení výuky F/AV na základních školách a gymnáziích

² Zdroj: Mapování vzdělávacího oboru filmová/audiovizuální výchova na českých základních školách a gymnáziích 2021/22. Dostupné z: <https://www.filmvychova.cz/pruzkum-na-ceskych-skolach/>.

v tom, že v České republice **není nastaven systém**, jenž by stávajícím pedagogům, kteří by o filmu učit chtěli, ale netroufají si, pomohl rychle a efektivně se v oboru zorientovat, usnadnil a zrychlil jejich přípravu na hodiny nebo poskytl možnost individuálních konzultací.

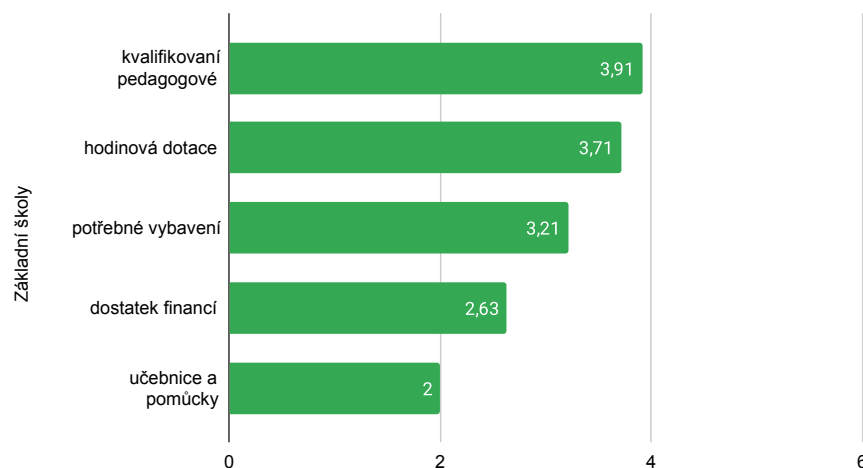
Z odpovědí škol jednoznačně vyplývá, že v České republice **chybí informovanost o tom, co filmová výchova je a proč je prospěšná**. A to platí ve školách, v rodinách, ale i mezi příslušnými úředníky a politiky. Souvisí to se zažitou představou, že výuka o filmu je „pouštění

filmů“, návštěva kina jen výplní času ve škole po uzavření klasifikace, obecně, že film je pouhá zábava.

Chybí nám především:

Prosíme, seřadte sestupně podle důležitosti, kdy 6 je nejdůležitější a 1 nejméně důležitý.³

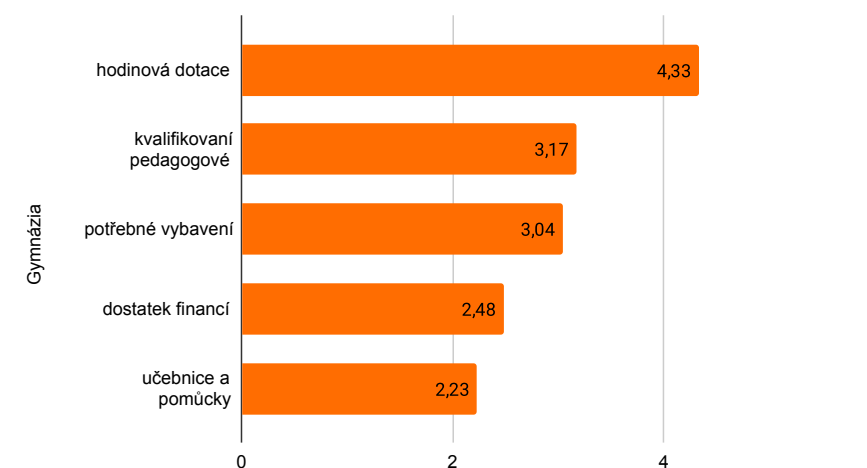
Graf 12. Prioritizace potřeb pro zavedení F/AV na základních školách (N=315)

Chybí nám především:

Prosíme, seřadte sestupně podle důležitosti, kdy 6 je nejdůležitější a 1 nejméně důležitý.³

Graf 15. Prioritizace potřeb pro zavedení F/AV na gymnáziích (N=28)

³ Zdroj: Mapování vzdělávacího oboru filmová/audiovizuální výchova na českých základních školách a gymnáziích 2021/22. Dostupné z: <https://www.filmvychova.cz/pruzkum-na-ceskych-skolach/>.

Nevyjasněné kompetence

Filmová výchova je oborem, který stojí **na pomezí dvou rezortů – školství a kultury**. Tato pozice s sebou přináší příležitosti, ale ze střednědobého hlediska se ukazuje být velmi nevýhodná pro dosažení dalšího rozvoje.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím iniciativy odborníků z Výzkumného ústavu pedagogického (nyní Národního pedagogického institutu) zaměřilo před více než deseti lety svou pozornost na **integraci filmové výchovy do českých škol**. Vymezení obsahu učebního oboru a určení jeho pozice v Rámcových vzdělávacích programech pro základní školy a gymnázia představuje zatím nejdůležitější historický mezník oboru. Bohužel, aktivita jedné části rezortu školství neznamenal propojení s dalšími aktéry spadajícími pod toto ministerstvo. Nevznikly žádné cílené dotační nástroje ani programy pro vzdělávání pedagogů, vývoj učebních pomůcek atd. V případě povinných předmětů s dlouhou tradicí se takovéto podpůrné aktivity mohou samofinancovat.

Doplňkové vzdělávací obory jsou ale v situaci, kdy se bez alespoň střednědobé podpory neobejdou.

Mnohem aktivnější v podpoře filmové výchovy je **Ministerstvo kultury** a jím zřizované instituce. Mezi lety 2014–2016 došlo ke krátkodobému rozvoji filmové výchovy na půdě Národního filmového archivu, zde se ustavila pracovní skupina – dnes **Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu**. Archiv dosud zastřešuje aktivity české kanceláře evropského grantového programu Kreativní Evropa-MEDIA, který se mj. věnuje i podpoře filmové výchovy. V roce 2016 byla v dotačním programu Odboru médií a audiovize MK vyčleněna jako samostatná kapitola „Filmová a mediální výchova“, z níž jsou každoročně finančně podporovány **aktivity neziskových organizací**. Výše podpory ovšem zdaleka neodpovídá reálným potřebám oboru. Zmíněný ministerský odbor také zadal a financoval [první ze zmiňovaných sociologických výzkumů](#) a ministr kultury poskytl záštitu i aktuálnímu druhému výzkumu. V roce 2019 se

začala oborem filmová výchova systematicky zabývat také další příspěvková organizace Ministerstva kultury, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. Ta organizuje například systém postupových přehlídek a národní přehlídku **dětské filmové tvorby**, realizuje ale také výzkum a aktuálně pracuje na [Oborové mapě filmové audiovizuální výchovy v ČR](#).

Kompetence Ministerstva kultury v oboru filmové výchovy jsou ale omezené a nedosahují až do školních lavic. **Pokusy o oficiální mezirezortní dialog** mezi oběma ministerstvy dosud vždy zkrachovaly. Malé kulturní neziskové organizace nemohou nebo neumějí čerpat z oborových dotačních nástrojů ve školství a školy zase často nemají dostatek informací a nevědí, proč a jak o filmu začít učit.

Trvající překážkou rozvoje filmové výchovy v České republice je **absence organizace**, která by po vzoru Dánského či Britského filmového institutu **převzala odpovědnost za komplexní**

rozvoj filmové výchovy na celostátní úrovni.

Tato organizace ovšem potřebuje **dostatek mezioborových pravomocí**, prostředků, ale i motivace a znalosti oboru. Žádná ze státních institucí (Národní filmový archiv, Státní fond kinematografie, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, akademická pracoviště atd.) nemá v současnosti zadání, kompetence ani podmínky filmovou výchovu rozvíjet. Neziskové organizace v čele s Asociací pro filmovou a audiovizuální výchovu nemají pro takový úkol dostatek formálních kompetencí a stabilních finančních zdrojů.

**Průnik mezi oběma resorty by byl nepo-
chybně výhodný pro obě strany.** Pro školy i další organizace v oblasti vzdělávání by byl důležitým potřebným stimulem při obohacování know-how včetně dobré zahraniční praxe v oblasti **inovace a modernizace obsahů i forem výuky**. V resortu kultury by také **posílil vzdělanou a kultivovanou diváckou základnu**, která je nutnou podmínkou budoucí existence národní audiovize.

Kdo má na starosti filmovou výchovu?

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	formální vzdělávání; rozhodnutí o existenci filmové výchovy na českých školách
▪ Národní pedagogický institut	integrace filmové/audiovizuální výchovy do Rámcových vzdělávacích programů
▪ základní školy, gymnázia, případně střední odborné školy, základní umělecké školy; učitelé	tvorba školních vzdělávacích programů a tematických plánů; rozhodnutí o existenci a obsahu konkrétního předmětu filmové výchovy
▪ vysoké školy	jednotlivé předměty o filmové výchově na několika školách; studijní programy pro přípravu pedagogů v oblasti filmové výchovy (v tuto chvíli v přípravě)
▪ systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)	akreditace MŠMT pro kurzy filmové výchovy, zatím většinou z iniciativy neziskových organizací

Kdo má na starosti filmovou výchovu?	
Ministerstvo kultury	dotační podpora aktivit neformálního vzdělávání v oblasti filmu; příležitostná podpora výzkumu; záštity nad aktivitami filmové výchovy
▪ příspěvkové organizace (NFA, NIPOS)	podpora aktivit filmové výchovy v rámci svých omezených kompetencí
Kreativní Evropa-MEDIA	podpora mezinárodních projektů v oblasti filmové výchovy, podpora propagace a networkingu v oboru filmové výchovy prostřednictvím české kanceláře
Neziskové organizace	realizace aktivit neformálního vzdělávání v oblasti filmu s častým přesahem do škol, realizace kurzů dalšího vzdělávání pro pedagogy

Jak pomoci filmové výchově?

Filmová/audiovizuální výchova vstoupila před více než deseti lety do českých škol bez **hodinové či finanční dotace a samotné školy nebyly a často dodnes nejsou na její zavedení většinou připraveny**. Stále chybí akreditovaný program pro přípravu učitelů filmové výchovy i komplexnější pedagogická podpora. Díky aktivitě Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu a dalších neziskových i příspěvkových organizací, osvědčených úředníků, vysokých škol a mnoha jednotlivců se ale **konečně začíná blýskat na lepší časy**.

Pomocí jednorázových finančních zdrojů z tzv. Norských fondů nebo Státního fondu kinematografie se Asociaci pro filmovou a audiovizuální výchovu podařilo nastartovat proces vzniku historicky **první učebnice filmové výchovy**, která se, doufejme, stane důležitým mezníkem oborové didaktiky. Učebnice by měla být v ideálním případě doplněna sofistikovanou **on-line pedagogickou podporou** v podobě předpřipravených metodik nebo filmových

ukázek s vykoupnými právy pro využití ve školách. Další významnou pomocí bude text **Metodiky audiovizuální výchovy pro učitele a lektory**, která aktuálně vzniká spolu s [Oborovou mapou filmové a audiovizuální výchovy v ČR](#) na půdě Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu. První **studijní program filmové výchovy** by měl být během několika měsíců schválen na pražské FAMU. Věříme také, že probíhající **revize Rámcových vzdělávacích programů** na základních školách přinese faktické zrovnoprávnění filmové výchovy s dalšími uměleckými výchovami.

Na stávající rozvoj filmové výchovy je nutné navázat také v dalších krocích, a to na třech úrovních: na centrální úrovni, na školách a v oblasti neziskových organizací.

Na celostátní úrovni je klíčové zřídit či vybrat **organizaci, která by měla na starosti celkový rozvoj filmové výchovy**, koordinaci aktivit, networking a síťování, spolupráci s neziskovými

organizacemi, oborové konzultace, garanci vývoje metodik, pedagogických podpor a pomůcek i náležitou osvětu a propagaci ve prospěch oboru. Zahraniční příklady ukazují, že takové instituce jsou pro šíření výuky o filmu nutností. Tato organizace může, ale nemusí být státní, v každém případě ale musí mít **dostatečný mandát pro překonání mezirezortních bariér i dostatek stabilních finančních prostředků** pro výkon svého poslání i účelnou spolupráci s různými organizacemi v České republice a v zahraničí. Mimo jiné by měla vyjednat strategická partnerství s oblastí audiovizuálního průmyslu – stakeholdery, jako je Státní fond kinematografie nebo Česká televize, profesními organizacemi i jednotlivými producenty, kiny a distributory. Pro ně všechny je zásadní, aby ještě za několik let existovala aktivní a kultivovaná skupina věrných diváků. Výzkum v oblasti filmové výchovy je možné provádět buď přímo na půdě této organizace, nebo ve spolupráci s univerzitními pracovišti.

Filmové výchově je potřeba vybudovat **pevnou pozici na co největším počtu škol**. Tomu musí odpovídat přesnější ukotvení v Rámcových vzdělávacích programech. Učitelé potřebují **vhodné podmínky pro výuku o filmu**, tedy dostatek metodických a učebních materiálů, pedagogických podpor, ale také vykoupených či jinak uvolněných práv k filmům do výuky. Ideálně v podobě nabídky specializovaného on-line portálu filmové výchovy. Učitelé musí mít **možnost se v oboru vzdělávat**, ať již na vysoké škole v době své přípravy na povolání nebo v rámci širší nabídky akreditovaných kurzů dalšího vzdělávání pedagogů. **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy** by mělo více komunikovat se zástupci menších vzdělávacích oborů a mimo jiné do svých dotačních nástrojů zahrnout také možnost cílené podpory menších (a na dotačních zdrojích tudíž závislých) oborů kurikula.

Neziskové organizace jsou v současné době v České republice skutečnými dlouhodobými

tahouny filmové výchovy. Pracují ale často v podmínkách, které nejsou důstojné ani profesionální a které neumožňují jejich další rozvoj. Jsou odkázány na finanční podporu, která je nestabilní a případně se dokonce dlouhodobě snižuje. Podporu filmové výchovy v neziskovém

sektoru je proto potřeba na gesci **Ministerstva kultury** relevantně navýšit, stabilizovat a ztransparentnit, ale také posílit žádoucí vícezdrojové financování z dalších zdrojů s regionální či celostátní působností.

Kroky nezbytné pro další rozvoj filmové výchovy v České republice

- zdárné dokončení aktuálně probíhajících projektů (vývoj učebnice a metodiky pro učitele a lektory, realizace vzdělávacího portálu, otevření studijního programu na FAMU)
- upevnění pozice filmové výchovy v Rámcových vzdělávacích programech a vzdělávacích programech škol
- mandát a finance pro centrální organizaci filmové výchovy v České republice (vyjasnění kompetencí mezi rezorty, možnost spolupráce s různými typy organizací, dobré personální složení týmu)
- mezirezortní dohoda a posílení cílených dotačních nástrojů Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro filmovou a audiovizuální výchovu
- důstojné a finančně stabilní prostředí pro neziskové organizace působící v oblasti filmové výchovy
- dostatečné množství kvalitních a pravidelně aktualizovaných metodických, učebních a dalších podpůrných materiálů pro učitele (vč. on-line podpory)
- široká nabídka audiovizuálních děl pro školy (vykoupená či volná práva na filmy do výuky)
- dostatečně široká nabídka vzdělávání učitelů (další vysokoškolské programy také na pedagogických fakultách, kurzy DVPP)
- kontinuální oborový výzkum na univerzitních i badatelských pracovištích
- účinná osvěta a propagace filmové výchovy mezi různými cílovými skupinami
- rozšíření mezinárodní spolupráce a spolupráce s audiovizuálním průmyslem

Exkurz nejen pro pedagogy

Jak začít s filmovou výchovou na konkrétní škole i u vás?

Prvním a zásadním krokem je určit filmové výchově konkrétní místo ve **školním vzdělávacím programu**. Filmovou výchovu můžete vyučovat jako samostatný předmět, například po dobu jednoho roku, nebo v rámci projektové výuky. Nebo prvky filmového vzdělávání včleníte do látky jiného vzdělávacího oboru. Velkou výhodou filmového vzdělávání je jeho značný mezioborový potenciál. Projekt zavedení může být v případě splnění podmínek výzvy finančně podpořen jako rozvojová aktivita v rámci tzv. Šablon z OP VVV MŠMT.

Základní výuka filmové výchovy se dá **realizovat i bez nákladných investic** do natáčecí techniky a dalšího vzdělávání učitelů. Díky podporným didaktickým materiálům, jejichž počet potěšitelně roste, se učitelé zvládnou snadno připravit na konkrétní hodinu. Je přirozené, že učitel může na začátku tápat v terminologii, filmové teorii i praxi. Pomoci mu mohou buď existující **kurzy pro pedagogy a tutoringy**, které vybrané neziskové organizace nabízejí, nebo

přímo aktivní spolupráce s některou z těchto organizací. Začínající pedagog se může o radu obrátit také na [Pedagogický kabinet](#) Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu a přihlásit se do on-line [Kurzů filmové výchovy](#).

S místními kiny není zpravidla problém dojednat kvalitní **projekci učitelem vybraného filmu** (například ze [seznamu aktuální nabídky](#) na webu [filmvychova.cz](#)), ale také třeba exkurzi v promítací kabině a diskuzi s dramaturgem kina. Soustředěná setkání s uměleckým filmem – ať již v kině nebo ve škole – jsou velmi významná. Stejně důležité je nerezignovat na **pedagogickou práci před a po projekci** – žáky a studenty na film připravit a po filmu ho společně popsat a případně zhodnotit. Platí, že popis a argumentace jsou důležitější než sdělení, že se film líbil nebo ne. Filmové dílo je otevřené mnoha interpretacím, a proto není na místě hledat jednu odpověď na otázku po jeho významu.

Díky **dostupnosti digitální techniky**, jakou představují chytré telefony a volně distribuované stříhové či animační softwary, je dnes možné celkem snadno realizovat i pokročilá praktická cvičení a filmové aktivity. Nedoporučujeme pouštět se hned do komplikovaných projektů, jako je natáčení fikčního filmu. Žáci a studenti se možná **více naučí z drobných cvičení** vztažených ke svému okolí a realizovaných v menších skupinkách, díky nimž lépe pochopí princip práce se světlem, pohybem nebo rytmem. Nezapomínejme, že pedagogický cíl není dokonalé autorské dílo, ale samotný proces tvorby.

Exkurz nejen pro pedagogy

Jak najít spolupracovníky ve filmové výchově?

K rozvoji filmové výchovy v České republice dnes přispívá **rozmanitá skupina organizací**: státní úřady, příspěvkové i neziskové organizace, školy, kina, ale také filmové festivaly, muzea, knihovny, domy dětí a mládeže, stanice mladých techniků a samozřejmě jednotlivci. Nejaktivnější z nich se sdružují v Asociaci pro filmovou a audiovizuální výchovu, která mimo jiné provozuje **webové stránky** filmvychova.cz, organizuje kurzy pro pedagogy i mezinárodní konference, uděluje ceny, sbírá data o filmové výchově, vydává on-line žurnál a e-mailový newsletter, a v neposlední řadě sdružuje v rámci svého Pedagogického kabinetu samotné učitele filmové výchovy.

V současné době vzniká díky Národnímu informačnímu a poradenskému středisku pro kulturu [Oborová mapa filmové a audiovizuální výchovy v ČR](#). Její součástí je průběžně aktualizovaná **databáze organizací i jednotlivců aktivních ve filmové výchově**, ale také interaktivní mapa, která pomůže najít vhodné

spolupracovníky pro rozvoj filmové výchovy přímo v konkrétním regionu.

Exkurz nejen pro pedagogy

Kam pro další informace?

Česká republika (výběr)	Zahraničí (výběr)
Instituce ▪ Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu, z.s. ▪ Odbor médií a audiovize Ministerstva kultury ČR ▪ Kancelář Kreativní Evropa-MEDIA	Instituce a pedagogická podpora ▪ Into Film (VB) ▪ Filmcentralen (DK) ▪ Kinofenster (SRN) ▪ Edukacja filmowa (PL) ▪ Film Education: A User's Guide (EU)
Informace o filmové výchově a pedagogická podpora ▪ oborový web filmvychova.cz ▪ tamtéž – sekce Metodika (databáze filmů, právní poradna, slovník pojmů, zdroje informací o filmové výchově) ▪ rozcestník Oborová mapa filmové a audiovizuální výchovy v ČR ▪ příspěvky na téma filmová výchova na Metodickém portálu rvp.cz ▪ publikace kanceláře Kreativní Evropa Filmová a audiovizuální výchova 2019 a Filmová/ audiovizuální výchova a práce s publikem v době pandemie 2020–2021	Informace o filmové výchově v Evropě ▪ Framework for Film Education (EU) ▪ Screening Literacy. Executive Summary (EU)
Odborné studie přístupné on-line ▪ Mapování realizace vzdělávacího oboru filmová/audiovizuální výchova na českých základních školách a gymnáziích (2016) ▪ Filmová/audiovizuální výchova (podkladová studie pro revize RVP, 2019) ▪ Barbora Holubová. Didaktika Filmové a audiovizuální výchovy. Praha: PedF UK 2021 ▪ Mapování vzdělávacího oboru F/AV na českých základních školách a gymnáziích 2021/22	

© Petr Pláteník, Tereza Czesany Dvořáková, Pavel Sobek ve spolupráci s Pavlem Bednaříkem, Jiřím Forejtem a Lucií Hlavicovou pro Asociaci pro filmovou a audiovizuální výchovu, z. s.
Za pomoc děkujeme prof. PhDr. Janu Jirákoví, Ph.D.

Praha, 2022

Autoři fotografií: CinEd – Michaela Lukášová (s. 3), Marián Vaňáč (s. 5) a Ranjan Rampal (s. 19), Free Cinema – Alexandra Forejtová Lipovská (s. 13), Jazykové gymnázium Pavla Tigrida v Ostravě – Jiří Hruška (s. 22).

Tato publikace vznikla jako součást projektu Posílení oboru filmová/audiovizuální výchova v ČR, který je realizován v rámci programu Kultura financovaného z Fondů EHP 2014–2021.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

N I S
P O S
pro kulturu

Společně pro konkurenceschopnou Evropu

www.fondyehp.cz/kultura

www.filmvychova.cz/posileni-oboru